

De steegjesroute rond de Markt van Geraardsbergen

Jan COPPENS

In Geraardsbergen werd op Pinksterzondag 27 mei 2007 de steegjesroute ingewandeld. De steegjesroute wil de kleine straatjes in de omgeving van de Markt in de schijnwerper zetten. Deze steegjes zijn versierd met gedichten van dertig poëzieschrijvers. Het zijn zowel lokale artiesten als nationale en internationale schrijvers zoals Claus en Gezelle. Beeldhouwer Marf stond in voor de vormgeving. De diensten cultuur en toerisme deden ook een beroep op ons om de straatjesnamen te verklaren. We stelden een folder samen over de herkomst van de steegjesnamen. De meeste informatie was te vinden in *Toponymie van Geraardsbergen tot 1600*, een lijvig werk van Marleen Francq uit 1979. In deze bijdrage zetten we de steegjes nog een op eens rijtje.

Vredestraat (*Peensjstroeëte*)

Was eeuwenlang bekend als *pensstraat*. Deze straat ontleende haar naam misschien aan de nabijheid van het *Vleeshuis* en in deze straat stonden volgens historicus Fris ook de kramen van de vleeshouwers. Maar in de oudste bronnen vinden we *paynstrate* (1310), *painstrate* (1315), *peinstrate* (1390) en ook *penstraat* (dus met één s). Volgens toponymist Van Durme is het mogelijk een Romaanse ontlening, waarbij *pain* 'brood' betekent, dus 'broodstraat'. In de Franse periode herdoopt tot *Rue de la paix*, vandaar de huidige *Vredestraat*.

Hemdenstraatje (*Woestestrütjen*)

Wellicht een oude brandgang rond het schepenhuis die op de Markt uitkwam. Een anekdote vertelt dat de conservatieve Katholieke volksvertegenwoordiger Charles Woeste de Katholieke Kring op de Markt langs de achterdeur via dit straatje verliet. Zo kon hij ontkomen aan een vijandige menigte Daensgezinden (of socialisten?) die hem stonden op te wachten.

Nieuwstraat (*de Nüstroëte*)

Vrijwel elke stad heeft zijn Nieuwstraat en doorgaans zijn deze straten verre van nieuw, maar zijn ze het eens geweest.

Kleine Nieuwstraat (*'t Klaan nüstrütjen*)

In gemeenteraadzittingen in 1840 werd dit het *borsesnijderstraatje* genoemd, waar kwaaddoeners zich gemakkelijk konden verbergen. Er

werd tijdens die zitting besloten om een hek te plaatsen dat 's avonds tot 's ochtends gesloten bleef.

Penitentenstraat (*de Penitente-stroeëte*)

Deze straat was eeuwenlang de *scoolstrate* (1333)/*scoelstraten* (1340) of 'schoolstraat'. Al in de vroege middeleeuwen waren er in Geraardsbergen 'kleine of lagere' volksscholen gevestigd. De huidige benaming is te danken aan de zusters Penitenten Recollectinen die er gehuisvest waren. Dat klooster bevond zich langs de kant van de Dender, dus rechtover het voormalige klooster van de Arme Klaren, die zich in 1841 vestigden in Geraardsbergen. Het klooster van de Penitenten werd na de Franse Revolu-

tie o.a. gebruikt als kazerne van de Rijkswacht en als stadsgevangenis. Met de kanalisering van de Dender in het stadscentrum en de aanleg van de Kaai moest het klooster met de kapel verdwijnen.

Paterstraat (*'t Poeëterstrütjen*)

Dat was in de middeleeuwen *thoefijsere* (1333) of *thoefijser straetkin* (1483). Het straatje liep vroeger met een boog naar de Denderstraat, vandaar 'hoefijzer'. De huidige naam is te danken aan de Paters Recoletten die er in een kloostertje woonden voor 2 à 3 paters die zich gelastten met de geestelijke leiding van de zusters Urbanisten en Penitenten.

Laverdij (*de Laverduei/Laverdau*)

De Laverdij en de Paterstraat zijn de twee straatjes tussen de Penitentenstraat en de kaai. In de oudste bronnen vinden we *de lauerdye* (1328), *lauerdie* (1340) en *lauerdrie* (1358). Volgens de lokale vorser pater Marcel gaf het straatje toegang tot een overdekte wasplaats (Romaans *lavataria*, *lavandaria*, *lavanderia*). Deze openbare wasplaats stond open langs de kant van de Dender. De oevers, met grote tegels bedekt, hielden af naar het water om wassen en spoelen te vergemakkelijken.

Visstraat (*'t Visstrütjen*)

De oudste bron (1333) spreekt van *'t Visschers Straetkin*. Dit doet vermoeden dat het om een familienaam of beroepsnaam gaat. Zeker is dat de vismijn beneden de straat

Het Visstraatje met op de achtergrond de Sint-Bartholomeuskerk

Het brandstraatje herinnert aan het middeleeuws verleden van Geraardsbergen.

lag en de vismarkt in de *Schoolstraat* (Penitentenstraat) was. Ook de huisnamen *Vis* en *Visken* duiden op een verband met de vishandel.

In dit straatje is er nog een doodlopend zijstraatje: *de klaane Kalottenbaarg* 'kleine Kalottenberg' of *Rogiersberg*, ook nog genoemd 't *endj van de weireld* 'het einde van de wereld'.

Brandstraatje ('t *Brandstrütjen*)

In de middeleeuwen was het bekend als het *Windelstraetken* (1362), *Wendelenstraatken* (1382) en *Wendelijnsstraetkin* (1396). Wellicht gaat het om een familienaam. Ofwel heeft het straatje zijn huidige naam te danken aan een hevige brand, zoals in de *Verbrandhofstraat* of werd het gebruikt als brandgang, ten gerieve van de brandweer in geval van brand.

Duivenstraatje

(*de Dueivestroeëte/Dauvestroeëte*) Dit straatje heet zo al sinds de middeleeuwen: *huus en rue geseit de duue* (1330), *tduuen straetken* (1483). Het loopt van de Markt naar het *Klein Putsemein*, de huidige *Molenstraat*. Deze steeg werd wellicht genoemd naar het huis of de herberg genaamd *de Duve* 'de Duif'. Van oudsher werden namen van huis-

dieren als uithangtekens en huisnamen gebruikt. In 1538 is er ook sprake van brouwerij *De Duyve*.

Molenstraat (*de Meulestroeëte*)

De straat dankt haar naam aan de watermolens die eeuwenlang op de nabije Dender stonden en eigendom waren van de Sint-Adriaansabdij.

Muelenstrate (1311), *muelenstrate* (1355), enz.

Soms is er ook sprake van 't Klein Putsemein: *int cleen putsemain* (1349).

Buizemontstraat

(*de Pisjemuei-/Pisjemaustroeëte*)

De oude benaming bestaat nog in het *Giesbaargs*, het dialect van Geraardsbergen. De straat die van de Markt naar *den Buizemont* leidt, de huidige *Buizemontstraat* heette eeuwenlang *de Putsemeinstraat*. Daar stond ook een belangrijke stadspoort richting Henegouwen, de *Putsemeinpoort: Potchemain poerten* (1284). Het woord is van Picardische oorsprong en is samengesteld uit *puche* 'put' + *main* 'huis, woonplaats', dus woonplaats aan een (water)put. In andere bronnen vindt men trouwens *putte brouc*

(1330) en *puttestraetkin* (1352). Sommigen verklaren het woord uit *petit chemin*, maar dat is pure volksetymologie.

Boerenhol ('t *Boerenolleken*)

Is een steegje dat naar de *Dierkost* leidt, de laatst bewaarde toren die deel uitmaakte van de verdedigingsgordel van de stad, op de *Vesten*. De muren waren zeer dik en bovenaan zijn schietgaten aangebracht. De naam *Boerenhol* treffen we niet aan in de middeleeuwen. Men sprak toen over *den ganck ten diercoste*. Wellicht heeft dit straatje zijn naam te danken aan een vroegere herberg met de naam *het Boerenhol* op de Markt.

(Zie ook p. 47)

Literatuur:

M. FRANCO, *Toponymie van Geraardsbergen tot 1600*, Gent 1979.

L. VAN DURME, *Galloromaniae Neerlandicae submersae fragmenta*, Gent 1996.

P. MARCEL J. VAN KERCKHOVEN, *Oud-Geraardsbergen*, s.d.

V. FRIS, *Geschiedenis van Geeraardsbergen*, Gent, 1911.

J. DE RO, *De dorst van Geraard. De dranknijverheid in Geraardsbergen en deelgemeenten in historisch perspectief*. Geraardsbergen, 2005.

Het Boerenhol of 'den ganck ten Diercoste'